

Miljö- och energidepartementet

Betänkande SOU 2019:13 Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet

Sammanfattning

Vinnova stödjer bedömningen att regeringen i kommande forskningsproposition bör prioritera utmaningsdriven forskning och innovation inom områden som bidrar till en omställning till hållbar utveckling i linje med Agenda 2030, samt även fortsättningsvis verka för att utformningen av EU:s ramprogram för forskning och innovation på motsvarande sätt stödjer Agenda 2030. Vi vill dock understryka att det inte är många år kvar till 2030 och ser därför behov av framåtlutad handling framför tillbakalutad kunskapsinsamling. Våldigt mycket kunskap om vad som behöver göras finns redan tillgänglig och behöver omsättas i handling. Det kan handla exempelvis om stödjande policy, kompetens- och kapacitetshöjande åtgärder eller stöd till att hitta gemensamma vägar framåt inom frågor med motstående intressen. Att arbeta med så kallade missions, som håller på att utvecklas i EU:s arbete inför Horisont Europa och som Vinnova har påbörjat arbete med i Sverige, är ett sätt att ta sig an sådana frågor. Vinnova avser att återkomma till dessa frågor i det underlag för kommande forskningsproposition som ska redovisas den 31 oktober i år. Agenda 2030 kommer att utgöra en integrerad och central del i detta underlag.

Andra aspekter som bör beaktas

Vinnova har förutom detta svar meddelat ställningstaganden via GD 10+1, en styrgrupp för GD-Forum - Svenska myndigheter i samverkan för Agenda 2030. I det sammanhanget har Vinnova tillsammans med övriga myndigheter meddelat att vi välkomnar Agenda 2030-delegationens slutbetänkande i sin helhet och att vår övergripande bedömning är att de förslag som lagts är väl genomarbetade och genomförbara. Detta svar som Vinnova inkommer med för egen del kompletterar med ställningstaganden specifikt kopplat till forskning och innovation.

Vinnovas ställningstaganden

Avsnitt 8.1 Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation

Vinnova stödjer delegationens förslag såväl om en utredning om hur tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras, som att uppdraga åt lärosäten och forskningsfinansiärer att belysa forsknings- och innovationsbehov i relation till Agenda 2030. Vi vill dock understryka att det är kort tid kvar till år 2030, och frågor som ska utredas och uppdrag som ska redovisas om ett antal år riskerar att inte få någon större påverkan på möjligheten att nå de globala målen till 2030. Däremot så kan dessa uppdrag och utredningar få betydelse när det gäller hållbarhetsarbete och effekter bortom år 2030. För Vinnovas del så kommer Agenda 2030 att utgöra en integrerad och central del i det underlag för kommande forskningsproposition som ska redovisas den 31 oktober i år.

Vinnova instämmer i bedömningen att regeringen i kommande forskningsproposition bör prioritera utmaningsdriven forskning och innovation inom områden som bidrar till en omställning till hållbar utveckling i linje med Agenda 2030 samt även fortsättningsvis verka för att utformningen av EU:s ramprogram för forskning och innovation på motsvarande sätt stödjer Agenda 2030.

Skälen för detta ställningstagande är att forskning och innovation utgör en nödvändig del för den omställning som behövs för att nå Agenda 2030 och de globala målen. Med den korta tid som finns för omställning till år 2030 ser vi dock behov av framåtlutad handling snarare än tillbakalutad kunskapsinsamling. Väldigt mycket kunskap om vad som behöver göras finns redan tillgänglig och behöver omsättas i handling. Framåtlutad handling kan till exempel handla om utvecklade upphandling, att öva förmågan att genomföra det snarare än att samla ytterligare kunskap om det.

Det är inte så tydligt i betänkandet vad som avses med utmaningsdriven forskning och innovation. Vi vill betona att akademisk forskning eller olika idéer och lösningar som tas fram i innovationsprojekt, inte nödvändigtvis på något rakt och enkelt vis leder till den systemomställning som behövs. Detta gäller även när begreppet ”utmaningsdriven” tillämpas. Kunskap och lösningar som tas fram riskerar att stanna på ett teststadium eller i publikationer som inte sprids, om inte ytterligare insatser görs för att stödja implementering, spridning, utvecklade upptagsförmåga och mottagarkapacitet i större skala.

Betänkandet fokuserar enbart på finansiering av forskning och innovation, såsom avspeglas i rubriken på avsnitt 8.1. Stöd till innovation handlar om mycket mer än om finansiering. Innovation kan bryta strukturer som hämmar förnyelse, den kan bidra till utveckling av policy och policyutvecklingsprocesser, upphandling, kapacitetsbyggande med mera. För

detta behövs innovativa angreppssätt, metoder och verktyg. Innovation i denna bemärkelse lyfts tydligt fram i regeringens handlingsplan för Agenda 2030 2018-2020, med referens till Nationella innovationsrådet. Vi vill betona att detta är ett nödvändigt perspektiv för att få kraft i omställningen och avser att återkomma till detta i vårt underlag till kommande forskningsproposition.

Vi vill framhålla vikten av att synliggöra och bekräfta det som redan görs. Det pågår mängder av forsknings- och innovationsprojekt, såväl med offentlig finansiering som genom andra initiativ, med bäring på Agenda 2030. Omställningen har påbörjats inom näringslivet och den offentliga sektorn, ofta i samverkan med akademien och civilsamhället. Att få hävstång på detta, bidra till att idéer och lösningar implementeras och sprids är nödvändigt för att ta tillvara kraften i innovation. Det kan handla exempelvis om stödjande policy, utvecklad upphandling, kompetens- och kapacitetshöjande åtgärder eller stöd till att hitta gemensamma vägar framåt inom frågor med motstående intressen. Att arbeta med så kallade missions, som håller på att utvecklas i EU:s arbete inför Horisont Europa och som Vinnova har påbörjat arbete med i Sverige, är ett sätt att ta sig an sådana frågor. Det är ett verktyg för att styra över stuprörsgränser genom att utforska en utmaning tillsammans, med involvering av berörda aktörer, och ett sätt att behålla uppmärksamhet på samband mellan hållbarhetsmålen istället för att bryta ner och välja ut. Genom att missions sätter omställningen i fokus så ger det möjlighet att kombinera ny och befintlig kunskap med policyutveckling, upphandling och andra verktyg som kan bidra till en önskad förändring.

Vi menar också att det är centralt att ta tillvara på etablerade samverkansstrukturer för dialog och för att driva processer för transformation tillsammans med en bredd av aktörer. Exempel på sådana strukturer är regeringens samverkansprogram, Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet), samt de strategiska innovationsprogrammen.

Vinnova ställer sig avvaktande till delegationens bedömning att forskningsfinansiärer i högre grad än i dag bör samarbeta och klassificera ansökningar om medel för forskning och innovation i relation till målen i Agenda 2030. Vinnova har lagt ett stort arbete på att utveckla anpassade delmål, med utgångspunkt i de ursprungliga delmålen under Agenda 2030 men anpassade för innovationssyfte, för att kunna följa upp verksamheten. Det är möjligt att vissa av dessa anpassade delmål skulle vara relevanta att använda även för andra finansiärer, men vi vill betona att vi har olika uppdrag och kan därför ha behov av att följa upp på olika sätt. Vi invänder inte mot samverkan i sig, men menar att det bör finnas utrymme för att bevara en variation i uppföljningen. Så länge som det finns en spårbarhet tillbaka till originalmålen finns fortfarande möjlighet till aggregering av resultat mellan olika finansiärer. Detta bör beaktas innan beslut tas om gemensamma klassificeringar.

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Verksamhetsutvecklare Rebecka Engström har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också programledare Judit Wefer, direktör Leif Callenholm, samt direktör Göran Marklund deltagit.

Darja Isaksson